

Πλαίσιο κατευθύνσεων και προτάσεων για την ανάγνωση αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ)

Διαβάζοντας με σκοπό την ευχαρίστηση

Τα τελευταία χρόνια αντικείμενο μελέτης και έρευνας αποτελεί η ψυχαγωγική ανάγνωση/ακρόαση λογοτεχνικών κειμένων με σκοπό την απόλαυση (reading for pleasure) εντός και εκτός σχολείου. Η επαφή με το λογοτεχνικό βιβλίο είναι σημαντική, καθώς τα παιδιά βιώνουν ψυχικές καταστάσεις, μοιράζονται συναισθήματα, διαμορφώνουν σκέψεις, «ακούνε» ήχους, βλέπουν εικόνες, «οσμίζονται» μυρωδιές και γενικότερα εξελίσσονται συνολικά. Επίσης, τα ευρήματα των ερευνών δείχνουν ότι η ψυχαγωγική ανάγνωση/ακρόαση έχει πολλαπλά οφέλη:

- συμβάλλει στη γλωσσική ανάπτυξη, καθώς βοηθά τους μαθητές και τις μαθήτριες να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους, να γνωρίσουν αφηγηματικές τεχνικές, είδη και τύπους κειμένων και να αναπτύξουν ποικίλους γραμματισμούς,
- επιδρά σημαντικά στη γνωστική ανάπτυξη, καθώς οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να εστιάζουν περισσότερο την προσοχή τους, να ενισχύουν τη μνημονική τους ικανότητα, να επεξεργάζονται πληροφορίες και να κάνουν συνδέσεις,
- βοηθάει στη διαχείριση των συναισθημάτων, αναπτύσσει τη συναισθηματική νοημοσύνη, ενδυναμώνει την ενσυναίσθηση αλλά και την αυτογνωσία και συμβάλλει στη διαμόρφωση υγιών κοινωνικών σχέσεων,
- προκαλεί την περιέργεια, το ενδιαφέρον και την ανάγκη για διερεύνηση, προσφέροντας όχι μόνο γνώσεις και πληροφορίες αλλά και πολιτισμικές εμπειρίες άγνωστες και οικείες,
- αναπτύσσει τη φαντασία, τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.

Με βάση όλα τα προηγούμενα οφέλη, η επαφή με τα λογοτεχνικά κείμενα με στόχο την ψυχαγωγία θέτει τα θεμέλια για τη διά βίου μάθηση και την προσωπική ευημερία.

Καλλιεργώντας την αγάπη για το λογοτεχνικό βιβλίο στην εκπαίδευση

Εδώ και αρκετά χρόνια στο νηπιαγωγείο, το δημοτικό σχολείο αλλά και στις σχολικές μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιούνται αρκετές δράσεις φιλιαναγνωσίας. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν στο να εξοικειώσουν συνολικά τους μαθητές/τις μαθήτριες με το βιβλίο, να εδραιώσουν σταδιακά μια φιλική σχέση με τη λογοτεχνία και να δημιουργήσουν κλίμα ομαδικότητας, συντροφικότητας και δημιουργικότητας μέσα στην τάξη, η οποία σταματά να αποτελεί ένα άθροισμα μεμονωμένων ατόμων και μετατρέπεται σε μια «κοινότητα αναγνωστών/στριών».

Καλλιεργώντας την αγάπη για το βιβλίο, αναμένεται οι μαθητές/τριες κυρίως να:

- καλλιεργήσουν την αισθητική απόλαυση και την ευχαρίστηση από την ανάγνωση, την ακρόαση ή την αφήγηση ενός λογοτεχνικού βιβλίου,
- ασκήσουν τη δεξιότητα της προσεκτικής/εστιασμένης ακρόασης,
- αναπτύξουν τη δεξιότητα κατανόησης κειμένων,
- εμπλουτίσουν την αισθητική τους καλλιέργεια,

- διερευνήσουν τα συναισθήματά τους αναπτύσσοντας έτσι τη συναισθηματική τους νοημοσύνη,
- καλλιεργήσουν αφηγηματικές δεξιότητες και δεξιότητες αναδιήγησης ιστοριών, συναισθημάτων ή καταστάσεων,
- εμπλακούν σε δημιουργικές και βιωματικές δραστηριότητες,
- συνδυάσουν τη λογοτεχνία με τις άλλες μορφές τέχνης, π.χ. μέσω της εικονογράφησης και της δραματοποίησης,
- έρθουν σε επαφή με ποικιλία δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής,
- αγαπήσουν τα βιβλία και να αναγνωρίσουν την τεράστια προσφορά τους στην ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού,
- αναπτύξουν την κριτική και δημιουργική τους σκέψη,
- ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους.

Φιλαναγνωσία, ψυχαγωγική ανάγνωση/ακρόαση και αυτοτελή λογοτεχνικά έργα

Η ανάγνωση ολόκληρου του λογοτεχνικού έργου, σε αντίθεση με την ανάγνωση αποσπασμάτων, προσφέρει παιδαγωγικά και λογοτεχνικά πλεονεκτήματα, καθώς παρέχει μια ολοκληρωμένη εμπειρία και προάγει τη βαθύτερη κατανόηση του κειμένου. Πιο συγκεκριμένα:

- Η ανάγνωση του έργου στο σύνολό του δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να κατανοήσουν πλήρως την πλοκή, τους χαρακτήρες και τα θέματα. Οι χαρακτήρες, η πλοκή, ο χώρος και ο χρόνος στο λογοτεχνικό κείμενο εξάπτουν τη φαντασία και προκαλούν το ενδιαφέρον των αναγνωστών/τριών, εξοικειώνοντάς τους/τες με το λογοτεχνικό βιβλίο αλλά και με τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες τις οποίες μοιράζονται με τον αναγνώστη/ακροατή και την αναγνώστρια/ακροάτρια. Οι μαθητές/τριες καθώς παρακολουθούν την εξέλιξη της ιστορίας, «συνομιλούν» με το έργο και για το έργο, μετέχουν στις γλωσσικές πράξεις που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της αναγνωστικής/αφηγηματικής εμπειρίας και ασκούνται στην προφορική, γραπτή ή άλλης μορφής έκφραση.
- Τα ολόκληρα έργα παρέχουν ευκαιρίες για ολιστική επεξεργασία των θεμάτων και μηνυμάτων που δεν αποκαλύπτονται στα αποσπάσματα. Λόγω της ύπαρξης πολλαπλών επιπέδων νοήματος η εστίαση σε μια δραστηριότητα, όπου απαιτείται η προσωπική ανταπόκριση των μαθητών/τριών, κινητοποιεί και επιταχύνει τη γλωσσική κατάκτηση/ανάπτυξη και διευρύνει τη γλωσσική συνειδητοποίηση, αφού τα λογοτεχνικά κείμενα ενισχύουν τις ερμηνευτικές ικανότητες των μαθητών/τριών.
- Η ανάγνωση ολόκληρου έργου συμβάλει ουσιαστικά στην ενδυνάμωση της αναγνωστικής ικανότητας.
- Το ολόκληρο έργο δημιουργεί συναισθηματική εμπλοκή, η οποία είναι δυσκολότερο να επιτευχθεί με αποσπάσματα και δημιουργεί το πλαίσιο για την ενδυνάμωση της αισθητικής απόλαυσής του. Όταν οι μαθητές/τριες απολαμβάνουν αισθητικά ένα έργο, καθώς γίνονται κοινωνοί του λογοτεχνικού κειμένου αναπτύσσεται η περιέργεια και η φαντασία τους.
- Καθώς το αυτοτελές έργο διατηρεί την ακεραιότητά του, προάγεται η εκτίμηση για τη λογοτεχνική δημιουργία και ενδυναμώνεται η θετική στάση στη φιλαναγνωσία.

- Ένα λογοτεχνικό έργο συχνά διασυνδέεται και με άλλα γνωστικά αντικείμενα όπως η ιστορία, οι τέχνες, η γεωγραφία κ.ά., γεγονός που ευνοεί την επίτευξη ευρύτερων μαθησιακών στόχων και μια ολιστική προσέγγιση της μάθησης (διαθεματικότητα, διεπιστημονικότητα).

Προς αυτήν την κατεύθυνση συμβάλει καθοριστικά η διαφοροποιημένη, πολυαισθητηριακή και διαδραστική προσέγγιση των νοημάτων του λογοτεχνικού έργου, ώστε να διασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών, σύμφωνα με τις ατομικές τους ανάγκες και διαφορές.

Με βάση τα προηγούμενα οφέλη που προκύπτουν από την επεξεργασία ολόκληρων λογοτεχνικών έργων, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα διευρύνονται και εμπλουτίζονται. Οι μαθητές/τριες αναμένεται κυρίως να:

- διαβάζουν συλλογικά και ατομικά και να συζητούν για τα νοήματα των κειμένων και τα συναισθήματα που τους προκαλούν,
- διαβάζουν εκφραστικά, να ακροώνται, να αναδιηγούνται ή να αφηγούνται, να αναλύουν προφορικά ή γραπτά τα νοήματα που αναδύονται στα λογοτεχνικά κείμενα, να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, να αναπτύσσουν κριτική σκέψη εμβαθύνοντας στα κείμενα και να βιώνουν στην πράξη τη σύνδεση των λογοτεχνικών βιβλίων με άλλα βιβλία και με άλλες μορφές τέχνης,
- εκφράζουν τις δικές τους ερμηνευτικές προτάσεις,
- είναι σε θέση να εντοπίζουν και να αναγνωρίζουν τις αξίες και τις ιδέες που ενυπάρχουν στα λογοτεχνικά κείμενα,
- αναπτύσσουν δεξιότητες αναπλαισίωσης τμημάτων του λογοτεχνικού κειμένου.

Η αδιάλειπτη παρουσία της Λογοτεχνίας στον χώρο και τον χρόνο πιστοποιεί την αδιαμφισβήτητη αξία της και συνδέεται άρρηκτα με την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας. Με την κατάλληλη προσέγγιση αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων, επιτυγχάνεται η αισθητική, γλωσσική, συναισθηματική και ηθική καλλιέργεια των μαθητών/τριών και προωθείται η ψυχαγωγική, κοινωνική και πολιτισμική διάσταση της αναγνωστικής εμπειρίας.

Είναι, ωστόσο, σημαντικό η ψυχαγωγική ανάγνωση ή ακρόαση να μη μετατραπεί σε ένα ακόμη καθήκον που επιβάλλεται εντός της σχολικής ζωής. Επισημαίνεται με έμφαση πως έχει μεγάλη σημασία το σχολείο να καλλιεργεί στους μαθητές και τις μαθήτριες την επιθυμία να έρχονται σε επαφή με αυτοτελή λογοτεχνικά κείμενα και στο σχολείο και στο σπίτι. Η ανάγνωση της λογοτεχνίας είναι κατά βάση μια δραστηριότητα η οποία γίνεται σε προσωπικό χρόνο, επειδή αποτελεί ανάγκη του αναγνώστη/της αναγνώστριάς. Επομένως, σκοπός του εγχειρήματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να καλλιεργήσουν την επιθυμία να διαβάζουν λογοτεχνία στον προσωπικό τους χρόνο. Σημαντικό κίνητρο προσφέρει προς την κατεύθυνση αυτή η δωρεάν διανομή αυτοτελών λογοτεχνικών έργων, η ύπαρξη βιβλιοθήκης στο σχολείο ή στην τάξη, στην οποία μπορεί να καταφεύγει το μαθητικό κοινό σε ολόκληρη βάση, και φυσικά η εξασφάλιση χρόνου στο ωρολόγιο πρόγραμμα για την ψυχαγωγική ανάγνωση.

Ανάγνωση αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η καλλιέργεια της αγάπης για το βιβλίο και την ψυχαγωγική ανάγνωση ξεκινάει στην προσχολική εκπαίδευση και ενδυναμώνεται στο δημοτικό σχολείο. Στο Γυμνάσιο, η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας συνεχίζεται, με απώτερο στόχο οι μαθητές και οι μαθήτριες

να διαμορφώσουν θετικές αναγνωστικές ταυτότητες και να εξελιχθούν σε αυτόνομους αναγνώστες και αυτόνομες αναγνώστριες. Ωστόσο, παρατηρείται συχνά –και τεκμηριώνεται ερευνητικά– ότι η ψυχαγωγική ανάγνωση εκτός σχολείου μειώνεται κατά την εφηβεία. Γι' αυτό και στο Λύκειο, παρά τις αυξημένες γνωστικές του απαιτήσεις, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διατηρηθεί η επαφή με το λογοτεχνικό βιβλίο και να ενταθεί, ώστε οι μαθητές/τριες να εξελιχθούν σε ενδιαφερόμενους/ες, δημιουργικούς/ές, κοινωνικά και κριτικά εγγράμματους/ες και ικανούς/ές αναγνώστες/τριες.

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελεί την καταλληλότερη εκπαιδευτική βαθμίδα για την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας. Είναι η βαθμίδα στην οποία τα παιδιά αποκτούν αναγνωστική ικανότητα και ενισχύουν τις αφηγηματικές τους δεξιότητες, οι οποίες αποτελούν τη βάση για τους (πολυ)-γραμματισμούς συμβάλλοντας στην συνολική εξέλιξή τους.

Ειδικότερα, **στο νηπιαγωγείο** η ανάγνωση ολόκληρων λογοτεχνικών έργων είναι μια συνήθης πρακτική. Με βάση το αναπτυξιακό στάδιο, επιλέγονται συχνά εικονοβιβλία, παραμύθια, ποιήματα και άλλα έργα, ευσύνοπτα και κατάλληλα για να προκαλέσουν και να διατηρήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών.

Ιδιαίτερα η αφήγηση ιστοριών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσχολική ηλικία. Τα παιδιά εκτίθενται σε ιστορίες από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους σε περιβάλλοντα διεπίδρασης με γονείς, φροντιστές, νηπιαγωγούς. Καλούνται να μεταβούν από το «εδώ και τώρα» στο «εκεί και τότε», να αναπτύξουν δεξιότητες προσανατολισμού, π.χ. ποιοι/ποιες, πότε, πού κ.λπ., να συνδέσουν μεταξύ τους γεγονότα με χρονολογική σειρά και να αξιολογήσουν την ιστορία εστιάζοντας στο συναισθηματικό περιεχόμενο και το μήνυμά της, άλλοτε ως ακροατές/τριες και άλλοτε ως αφηγητές/τριες.

Η ανάγνωση ολόκληρων λογοτεχνικών βιβλίων ήδη από το νηπιαγωγείο αποτελεί μια σημαντική επένδυση για το μέλλον. Έρευνες υπογραμμίζουν ότι η αναγνωστική συμπεριφορά αναπτύσσεται στις μικρές ηλικίες. Γι' αυτό, η επαφή των παιδιών με τα βιβλία πρέπει να ξεκινά νωρίς, ώστε όχι μόνο να αναπτύσσονται γλωσσικά και να έρχονται σε επαφή με ποικίλες μορφές και χρήσεις του προφορικού και γραπτού λόγου αλλά και ν' αποκτούν αναγνωστικές εμπειρίες με δημιουργικό και παιγνιώδη τρόπο, διαμορφώνοντας έτσι θετική στάση για το διάβασμα. Καθώς η προσχολική εκπαίδευση στοχεύει στην ανάπτυξη του αναδυόμενου γραμματισμού και την πρώιμη κοινωνικοποίηση των παιδιών, η εμπλοκή σε πλούσιες αναγνωστικές εμπειρίες αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τη μάθηση και ένα μέσο που συντελεί ευεργετικά στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους.

Η Λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο, όπως και στο δημοτικό σχολείο, εντάσσεται κυρίως στη Θεματική Ενότητα της Γλώσσας, αλλά δεν προσεγγίζεται αυτόνομα καθώς αναπτύσσεται με οριζόντιο τρόπο στο πλαίσιο όλων των Θεματικών Ενοτήτων/Πεδίων και Γνωστικών Αντικειμένων. Ως εκ τούτου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν ευέλικτα και δημιουργικά το λογοτεχνικό βιβλίο οριζόντια στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, χωρίς να περιορίζεται απαραίτητα στη Θεματική Ενότητα/Θεματικό Πεδίο της Γλώσσας. Μπορεί, ενδεικτικά, να γίνει σύνδεση της λογοτεχνίας με τη μουσική, το θέατρο, τη ζωγραφική, τη δραματοποίηση, τη δημιουργία αυτοσχέδιων παραμυθιών ή ποιημάτων. Επίσης, Η παιδική λογοτεχνία μπορεί να συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των παιδιών με έμφαση στη διαφορετικότητα ως εγγενές χαρακτηριστικό της ανθρώπινης κοινωνίας και της κοινωνίας του νηπιαγωγείου και ως πλεονέκτημα για τη μάθηση.

Στο πλαίσιο εισαγωγής του αυτοτελούς λογοτεχνικού βιβλίου στην εκπαίδευση, για το νηπιαγωγείο διατίθενται δωρεάν τα εξής λογοτεχνικά βιβλία από την ελληνική και ξένη κλασική λογοτεχνία:

Τίτλος
<i>Μύθοι Αισώπου</i>
<i>Παραμύθια (επιλογή), Χανς Κρίστιαν Άντερσεν</i>
<i>Παραμύθια (επιλογή), Αδερφοί Γκριμ</i>

Αναφορικά με το **Δημοτικό σχολείο**, η λογοτεχνία εμπεριέχεται κυρίως στο γλωσσικό μάθημα, ωστόσο θέματά της καλύπτουν και τις γνωστικές περιοχές άλλων σχολικών μαθημάτων, όπως της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, ακόμη και των Μαθηματικών ή των Φυσικών. Ουσιαστικά, διαπερνά όλο το αναλυτικό πρόγραμμα και γίνεται μέρος της σχολικής ζωής στο σύνολό της, αφού το κείμενο οποιουδήποτε σχολικού βιβλίου μπορεί να συνοδεύεται από λογοτεχνικό κείμενο ανάλογου θέματος (διεπιστημονική και διαθεματική στόχευση). Για τον λόγο αυτό, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως σύνδεσμος ανάμεσα στα γνωστικά αντικείμενα και τις διάφορες κοινωνικές και συναισθηματικές εμπειρίες που έχουν τα παιδιά στον χώρο του σχολείου, αλλά και έξω από αυτόν. Επίσης, συνδέεται άμεσα με την Αισθητική Αγωγή, όπως η Μουσική, ο Χορός, η Θεατρική Αγωγή και τα Εικαστικά, διευκολύνοντας την επαφή των παιδιών με αυτές τις μορφές τέχνης. Παράλληλα, κρίνεται σκόπιμη η σύνδεση της λογοτεχνίας με το παιχνίδι, την ψυχαγωγία, την ανάπτυξη και διαχείριση συναισθημάτων και τον προβληματισμό-διάλογο για ποικίλα θέματα. Το βασικό κριτήριο εμπλοκής των μαθητών/τριών θα πρέπει να είναι τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα, τα οποία αποτελούν την αφετηρία για αυξημένη κινητροδότηση με βιωματικό τρόπο.

Συνεπώς, προτείνεται η εμπλοκή των μαθητών/τριών στην ανάγνωση ή ακρόαση κειμένων με αυτοτελές περιεχόμενο κυρίως στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος, με καθοδηγητή και εμπυχωτή τον/την εκπαιδευτικό.

Είναι ευνόητο πως τα λογοτεχνικά έργα, τα οποία παρέχονται δωρεάν στα δημοτικά σχολεία της χώρας στο πλαίσιο καλλιέργειας της φιλιανγνωσίας, διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και αναγνωστικό επίπεδο ως εξής:

Τάξη	Τίτλος	Συγγραφέας
Α΄	<i>Ελληνική Μυθολογία</i>	
Β΄	<i>Ο μικρός πρίγκιπας</i>	<i>Αντουάν ντε Σεντ- Εξιπερί</i>
Γ΄	<i>Παραμύθι χωρίς όνομα</i>	<i>Πηνελόπη Δέλτα</i>
Δ΄	<i>Μέγας Αλέξανδρος</i>	<i>Νίκος Καζαντζάκης</i>
Ε΄	<i>Μαύρη Καλλονή</i>	<i>Άννα Σιούελ</i>
ΣΤ΄	<i>Ο γύρος του κόσμου σε ογδόντα ημέρες</i>	<i>Ιούλιος Βερν</i>

Στο Γυμνάσιο το μάθημα της Λογοτεχνίας μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση αλλά και την ενδυνάμωση των αναγνωστικών συνηθειών των εφήβων. Σύμφωνα με το νέο ΠΣ της Λογοτεχνίας, η ανάγνωση και επεξεργασία λογοτεχνικών κειμένων με πρακτικές που ενθαρρύνουν τη βιωματική και διερευνητική μάθηση είναι δυνατό να καταστήσει το μάθημα ελκυστικό. Μέσω της συνάντησης με τον κόσμο των λογοτεχνικών κειμένων, οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται να αλληλεπιδράσουν με τα κείμενα, να ανακαλύψουν και να αναδείξουν τα νοήματά τους, να καλλιεργήσουν τον ψυχικό τους κόσμο και την προσωπική τους αισθητική, να εξοικειωθούν με πρακτικές δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής, να αναπτύξουν κριτική και δημιουργική σκέψη, να ενισχύσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες, να διευρύνουν την κοινωνική τους ευαισθησία, να βιώσουν μια ανθρωπογνωστική εμπειρία και να δομήσουν τον δικό τους κώδικα αξιών.

Το ΠΣ εισηγείται την ανάγνωση και απόλαυση ολόκληρων λογοτεχνικών έργων, καθώς η ενδυνάμωση των αναγνωστικών συνηθειών των μαθητών/τριών μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη συστηματική ανάπτυξη αναγνωστικών δεξιοτήτων εντός της σχολικής τάξης.

Με την αξιοποίηση του λογοτεχνικού βιβλίου καλύπτονται στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος της Λογοτεχνίας, καθώς η επαφή με το αυτοτελές έργο συμβάλλει ουσιαστικά στην αναγνώριση των λογοτεχνικών ειδών και των συμβάσεων του λογοτεχνικού λόγου. Είτε πρόκειται για μυθιστόρημα, συλλογή διηγημάτων ή νουβέλα είτε για θεατρικό έργο ή ποιητική σύνθεση, η προσέγγιση ολόκληρων έργων στη σχολική τάξη ενισχύει τη δυνατότητα των μαθητών/τριών να διαλέγονται κριτικά και δημιουργικά με τα κείμενα στην ολότητά τους και όχι αποσπασματικά.

Είναι όμως σημαντικό να επισημανθεί, ότι ο χαρακτήρας της ανάγνωσης αυτοτελών έργων είναι ελεύθερος και παιγνιώδης, ενώ η καθοδήγηση των μαθητών/τριών στοχεύει στην αναγνωστική τους χειραφέτηση. Η ανάγνωση και η επεξεργασία του κειμένου είναι κριτική και ταυτόχρονα δημιουργική, βασίζεται σε τεκμηριωμένες κρίσεις και απομακρύνεται από στερεότυπα.

Τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία για το Γυμνάσιο διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και τάξη:

Τάξη	Βιβλίο	Συγγραφέας
Α΄	Λόγια της πλώρης	Ανδρέας Καρκαβίτσας
	Οι περιπέτειες του Σέρλοκ Χολμς	Άρθουρ Κόναν Ντόιλ
Β΄	Θάνατος παλικαριού	Κωστής Παλαμάς
	Το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ	Άννα Φρανκ
Γ΄	Ο Βάνκας και άλλα διηγήματα	Άντον Τσέχοφ

	Ζητείται ελπίς	Αντώνης Σαμαράκης
--	----------------	-------------------

Στο Λύκειο, η επαφή με το λογοτεχνικό βιβλίο κρίνεται αναγκαίο να ενταθεί, καθώς συμβάλει στην εξέλιξη των μαθητών/τριών σε ενεργούς πολίτες.

Σύμφωνα με το νέο ΠΣ της Λογοτεχνίας, η Λογοτεχνία δεν είναι μόνο παράγωγο κοινωνικών συνθηκών και πολιτισμών αλλά και δυνάμει παράγοντας διαμόρφωσής τους. Οι μαθητές/τριες Λυκείου μπορούν να ανακαλύψουν στα λογοτεχνικά κείμενα τα βιώματα των χαρακτήρων και να προβούν σε συνδέσεις με το «τώρα» και το «εδώ», τα δικά τους βιώματα και τη δική τους ζωή. Η ταύτιση με πρόσωπα και καταστάσεις του λογοτεχνικού κειμένου, σε συνδυασμό με τη μη συμβατική χρήση της γλώσσας και αντίληψη της πραγματικότητας, μπορούν να λειτουργήσουν ως κίνητρο για να εκφράσουν και οι ίδιοι/ιες βιώματα, σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα με τον δικό τους μοναδικό τρόπο.

Η ανάγνωση αυτοτελών λογοτεχνικών έργων που εισάγεται ρητά και στο Λύκειο έχει ως στόχο τη δημιουργία των προϋποθέσεων, ώστε οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη επαφή με τη λογοτεχνία, τα χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού έργου, την πλοκή, τους χαρακτήρες και τις ιδέες του και σταδιακά, διαμορφώνοντας την προσωπική τους αναγνωστική ταυτότητα, να καταστούν αναγνώστες/τριες «διά βίου».

Τα προτεινόμενα λογοτεχνικά βιβλία για το Λύκειο διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και τάξη:

Τάξη	Βιβλίο	Συγγραφέας
Α΄	Τα ρόδινα ακρογιάλια	Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης
	Περηφάνια και προκατάληψη	Τζέιν Όστιν
Β΄	Η τιμή και το χρήμα	Κωνσταντίνος Θεοτόκης
	Ιούλιος Καίσαρας	Ουίλιαμ Σαίξπηρ
Γ΄	Το αμάρτημα της μητρός μου	Γεώργιος Βιζυηνός
	1984	Τζορτζ Όργουελ

Για το εγχείρημα αυτό να εισαχθεί το αυτοτελές λογοτεχνικό βιβλίο και η ψυχαγωγική ανάγνωση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δόθηκε έμφαση στην ελληνική και ξένη κλασική λογοτεχνία με κριτήρια παιδαγωγικά, θεματικά, ειδολογικά κ.ά. Βέβαια, από τη στιγμή που η ανάγνωση λογοτεχνικών ολόκληρων έργων εντάσσεται σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ενισχύεται και η ευελιξία των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριών σχετικά με την εφαρμογή δράσεων με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τάξης τους, την επιλογή και άλλων πρόσθετων έργων με βάση τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα καθώς και τη συμμετοχή τους σε λέσχες ανάγνωσης.

Σχεδιασμός και οργάνωση της αναγνωστικής εμπειρίας

Κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων για την εισαγωγή και επεξεργασία αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων, κρίνεται αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη: α) το εκπαιδευτικό πλαίσιο, β) η ομάδα και τα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών μιας τάξης, γ) ο

σκοπός, τα νοήματα, τα γεγονότα, τα κειμενικά στοιχεία που επιχειρεί να εισάγει και να μεταδώσει ο/η εκπαιδευτικός, με βάση τις ατομικές ανάγκες και διαφορές των μαθητών/τριών του, δ) οι διαφοροποιήσεις/προσαρμογές που κρίνονται αναγκαίες, ώστε να καταστεί το λογοτεχνικό βιβλίο προσβάσιμο από όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες, ε) οι καταλληλότερες μέθοδοι προσέγγισης του λογοτεχνικού βιβλίου, με βάση την ομάδα στόχο, όπως για παράδειγμα η πολυαισθητηριακή παρουσίαση και προσέγγιση του βιβλίου, η διαδραστική αφήγηση, κ.τ.λ.

Η αναγνωστική εμπειρία αρχίζει με τη *φάση* που ονομάζουμε *πριν την ανάγνωση*. Η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική, καθώς «χτίζει τις γέφυρες» μεταξύ των κειμένων και των μαθητών/τριών. Ο κυριότερος σκοπός της είναι να δώσει κίνητρα για την ανάγνωση/ακρόαση/αφήγηση που θα ακολουθήσει. Σε αυτή τη φάση επιδιώκεται η σύνδεση με την προϋπάρχουσα γνώση, τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών και η διαμόρφωση/ενίσχυση των κινήτρων για την ενεργό εμπλοκή τους.

Έπεται η *φάση της κυρίως ανάγνωσης*, που έχει μεγάλη διάρκεια, γιατί περιλαμβάνει πολλά υπο-στάδια, διαβαθμισμένης και διαφοροποιημένης προσέγγισης του κειμένου. Οι εργασίες και οι δράσεις σχετίζονται στενότερα ή ευρύτερα με το κείμενο. Προτείνεται η ανάγνωση στο σχολείο να συνοδεύεται από συζήτηση, εμβάθυνση στα νοήματα του έργου, δραστηριότητες επέκτασης, δραματοποίηση, τεχνικές δημιουργικής γραφής και, γενικότερα, δράσεις τις οποίες συναποφασίζει η ολομέλεια της τάξης με καθοδηγητή/τρια τον/την εκπαιδευτικό. Επιπλέον, οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να διαβάζουν το βιβλίο τους στο σπίτι είτε μόνοι/ες τους, είτε με την υποστήριξη των γονέων ή άλλων ενηλίκων ή συνομηλίκων τους, με στόχο την απόκτηση αυτονομίας και επάρκειας στην ανάγνωση, τη διαμόρφωση προσωπικών απόψεων και στάσεων, αλλά και την εμπλοκή της οικογένειας.

Η τρίτη και τελευταία φάση είναι η *φάση μετά την ανάγνωση*. Στη φάση αυτή οι μαθητές και οι μαθήτριες παράγουν τον δικό τους λόγο, όχι πια σε σχέση με τα επιμέρους κεφάλαια αλλά με το όλον του λογοτεχνικού έργου. Ο σκοπός της φάσης αυτής είναι να διαπιστώσουν όλα τα μέλη της αναγνωστικής εμπειρίας τι καινούριο έμαθαν, ποιες αντιλήψεις σχημάτισαν, ποια συναισθήματα ένιωσαν μέσα από τις αναγνώσεις και τις συζητήσεις τους. Η φάση αυτή στοχεύει στον αναστοχασμό, στον εμπλουτισμό ή και την αναθεώρηση/τον μετασχηματισμό γνώσεων, ιδεών, στάσεων, αξιών, αντιλήψεων, πεποιθήσεων.

Τρόποι παρουσίασης ενός αυτοτελούς λογοτεχνικού βιβλίου - Τεχνικές αφήγησης

Η ανάγνωση αποτελεί μια συνήθη μέθοδο εμπλοκής των παιδιών στις δραστηριότητες φιλιαναγνωσίας και κατανόησης του περιεχομένου ενός λογοτεχνικού κειμένου, αλλά δεν είναι η μόνη. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι παρουσίασης ενός βιβλίου με σκοπό να εμπλακούν τα παιδιά ενεργά και με τον καταλληλότερο τρόπο. Ενδεικτικά, αναφέρονται κάποιοι τρόποι παρουσίασης ενός λογοτεχνικού βιβλίου στα παιδιά ανάλογα με τις ανάγκες τους:

- ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό ή/και μαζί με το παιδί,
- προφορική αφήγηση,
- επίδειξη εικόνων και αφήγηση,
- ακουστική «ανάγνωση»,
- ανάγνωση με μουσική επένδυση,

- χρήση εναλλακτικών μέσων επικοινωνίας ή και της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας (ΕΝΓ) στην περίπτωση των μαθητών/τριών με κώφωση για την παρουσίαση του περιεχομένου του βιβλίου,
- παρουσίαση του βιβλίου με κουκλοθέατρο (προτείνεται να αξιοποιούνται ήρωες/ίδες που κατασκευάστηκαν από τα παιδιά κατά τη φάση προετοιμασίας).

Διαφοροποιημένη προσέγγιση του λογοτεχνικού βιβλίου και αναγκαίες προσαρμογές για τη διασφάλιση της πρόσβασης και της ενεργούς συμμετοχής όλων των μαθητών/τριών

Η λογοτεχνία αποτελεί βασικό μέσο καλλιέργειας της γλώσσας, της φαντασίας και της ενσυναίσθησης και συμβάλλει καθοριστικά στην προσωπική και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών/τριών. Ωστόσο, η αξιοποίηση αυτοτελών λογοτεχνικών κειμένων στο πλαίσιο των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης απαιτεί διαφοροποιημένες προσεγγίσεις και συστηματικές προσαρμογές, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση και η ενεργός συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των μαθητών/τριών. Οι εν λόγω προσαρμογές πραγματοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ των μαθητών/τριών της τάξης, τις ατομικές διαφορές, τα ενδιαφέροντα, τις προτιμήσεις και τις δυνατότητές τους.

Οι διαφοροποιήσεις και προσαρμογές μπορεί να αφορούν τόσο τη μεθοδολογία/προσέγγιση των δραστηριοτήτων που σχεδιάζονται για την πλαισίωση του λογοτεχνικού βιβλίου (εισαγωγή, παρουσίαση, επεξεργασία, κατάλληλες δραστηριότητες κατά τις 3 αναγνωστικές φάσεις, κ.τ.λ.), όσο και στο κείμενο, προκειμένου να απλοποιηθεί και να γίνει κατανοητό από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Οι διαφοροποιήσεις που αφορούν στην προσέγγιση του συνολικού εγχειρήματος πραγματοποιούνται με βάση τις αρχές και τις στρατηγικές της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης (οδηγίες διαφοροποίησης περιλαμβάνονται στη σχετική εγκύκλιο που αποστέλλεται από τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του Υ.ΠΑΙ. Θ.Α. στις ΣΜΕΑΕ, κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του ΙΕΠ).

Οι προσαρμογές του κειμένου προκειμένου να είναι προσβάσιμο, εύληπτο και κατανοητό από όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες, αφορούν: α) στην απλοποίηση του περιεχομένου του κειμένου, β) τη μορφή του κειμένου και γ) την εικονογράφηση. Ενδεικτικοί τρόποι προσαρμογής του λογοτεχνικού κειμένου είναι η σύντομη/περιληπτική απόδοσή του, ώστε ο αριθμός των σελίδων να είναι κατάλληλος και διαχειρίσιμος από τους/τις μαθητές/τριες, είτε ανά κεφάλαιο ή ενότητα ή όπως αλλιώς κρίνει ο/η εκπαιδευτικός ανάλογα με τους/τις μαθητές/τριές του. Το προσαρμοσμένο κείμενο μπορεί να αποδίδεται είτε με μια σύντομη και απλή πρόταση ανά βασική δράση-νόημα και με αντίστοιχη εικονογράφηση ή με λέξεις κλειδιά, μόνο με εικόνα ή με εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας ή σύμβολα αρχικά και σταδιακά να εμπλουτίζεται και με κείμενο ανάλογα με τον/τη μαθητή/τρια.

Μια διεθνώς αναγνωρισμένη μέθοδος προσαρμογής ή δημιουργίας κειμένων για μαθητές/τριες με αναπηρία ή δυσκολίες στην ανάγνωση και κατανόηση είναι η μέθοδος *easy to read* - «Κείμενο για όλους». Πρόκειται για μια μέθοδος μεταγραφής ενός κειμένου (και λογοτεχνικού) ή ανάπτυξης ενός νέου κειμένου ακολουθώντας συγκεκριμένους κανόνες/πρότυπα, τα οποία αναπτύχθηκαν από την επιτροπή του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read/>), ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή με δυσκολίες στην ανάγνωση και την κατανόηση. Αρχικά τα πρότυπα προσαρμογής που ορίστηκαν αφορούσαν σε άτομα με νοητική αναπηρία, ωστόσο στη συνέχεια η μέθοδος εφαρμόστηκε και σε άτομα με άλλες αναπηρίες με θετικά

αποτελέσματα. Οι προσαρμογές που χρειάζεται να πραγματοποιούνται αφορούν στα κάτωθι:

- γλώσσα
- περιεχόμενο
- στίξη
- σχεδιασμό
- εικονογράφηση
- διάταξη-σειρά νοημάτων/πληροφοριών
- λεξιλόγιο
- προτάσεις-δομή.

Ενδεικτικές προσαρμογές ως προς το κείμενο, με βάση τις αρχές «easy to read» αποτελούν:

- χρήση απλού λεξιλογίου,
- απλή δομή προτάσεων-μια ιδέα σε κάθε πρόταση,
- κατάλληλη διάταξη,
- απουσία μεταφορικού λόγου,
- οπτικοποίηση του νοήματος,
- χρήση ορισμών, παραδειγμάτων και επεξηγήσεων, όπου είναι εφικτό, κ.ά.

Ενδεικτικές προσαρμογές ως προς την εικόνα προκειμένου να διασφαλίζονται η ευκρίνεια, η σαφήνεια, η άμεση συσχέτιση με το περιεχόμενο, κ.τ.λ., με βάση τις αρχές «easy to read» αποτελούν:

- Τοποθέτηση εικόνας με τα παραπάνω χαρακτηριστικά δίπλα στο κείμενο, ώστε να αποδίδεται οπτικά το περιεχόμενο της πρότασης/κειμένου.
- Χρήση κατάλληλης οπτικοποίησης με φωτογραφίες, πικτογράμματα, σχέδια, σύμβολα ανάλογα με αυτό που εξυπηρετεί καλύτερα τους/τις μαθητές/τριες.

Στο πλαίσιο της διαφοροποιημένης προσέγγισης του λογοτεχνικού βιβλίου, προκειμένου να εμπλουτίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία και η ευχαρίστηση των παιδιών, προτείνεται το προσαρμοσμένο κείμενο να επενδύεται με στοιχεία που ενισχύουν την κατανόηση και την απόλαυση (όπως αντικείμενα, σημεία αναφοράς των μαθητών/τριών, ήχους, κ.τ.λ.) και να πλαισιώνεται με δραστηριότητες επέκτασης, όπως η αξιοποίηση της τέχνης, της τεχνολογίας, της δημιουργικής γραφής, η σύνδεση με την τοπική κοινωνία, η εμπλοκή της οικογένειας, οι επισκέψεις σε χώρους εκτός σχολείου, κ.τ.λ.

Αναλυτικά παραδείγματα προσαρμογών αναφορικά με το κείμενο και το σχεδιασμό δραστηριοτήτων προσέγγισης ενός αυτοτελούς λογοτεχνικού βιβλίου είναι διαθέσιμα στο υποστηρικτικό υλικό που έχει αναπτυχθεί από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) στο σύνδεσμο <https://shorturl.at/3aHRx>. Επίσης, αναλυτικές πληροφορίες για το λογοτεχνικό βιβλίο και τη φιλιαναγνωσία είναι διαθέσιμες στο <https://www.iep.edu.gr/logotechniko-vivlio/>.

Οι προτεινόμενες προσαρμογές, με βάση τις αρχές της μεθόδου easy to read, είναι διαθέσιμες στο σύνδεσμο https://inspiredservices.org.uk/wp-content/uploads/EN_Information_for_all.pdf.

Ενδεικτικά, παραδείγματα προσαρμογής λογοτεχνικών κειμένων αποτελούν:

- η διασκευή του «Κόμη Μοντεχρίστο» του Αλέξανδρου Δουμά από τον Nils Olof Franzin σε «easy-to-read» μορφή (The Count of Monte-Cristo by Alexander Dumas adapted to easy-to-read by Nils Olof Franzin),
- ιστορία «Θα σ' αγαπώ ό,τι κι αν γίνει» της Ντέμπι Γκλιόρι, σε μορφή προσαρμοσμένη για μαθητές Α'-Β' Δημοτικού, τα οποία είναι διαθέσιμα στο https://prosvasimo.iep.edu.gr/docs/pdf/Biblia/keimeno-gia-olous/keimeno_gia_olous-2.pdf.

Δραστηριότητες πλαισίωσης του λογοτεχνικού βιβλίου

Κατά την επεξεργασία του λογοτεχνικού βιβλίου προτείνεται να αναπτυχθούν δραστηριότητες που κινητοποιούν το ενδιαφέρον και δίνουν ευκαιρίες για ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση θετικών συναισθημάτων για το βιβλίο.

Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στοχεύουν στην:

- Ενεργοποίηση προηγούμενων εμπειριών: δραστηριότητες που προετοιμάζουν τους/τις μαθητές/τριες για το θέμα του βιβλίου (φωτογραφίες, ταινίες κ.λπ.).
- Ανίχνευση της ταυτότητας του βιβλίου: δραστηριότητες εξοικείωσης με βασικά στοιχεία του βιβλίου (τίτλος, συγγραφέας, εκδότης, θέμα, κ.τ.λ.).
- Γνωριμία-κατανόηση των χαρακτήρων των ηρώων/ίδων: δραστηριότητες που συμβάλλουν στην επεξεργασία και κατανόηση του χαρακτήρα των ηρώων/ίδων-δυνατότητα ταύτισης ή το αντίθετο/ αντιπαράδειγμα (παιχνίδι ρόλων κ.λπ.).
- Διερεύνηση των επιμέρους γεγονότων του κειμένου (αρχή-μέση-τέλος) και του ευρύτερου εννοιολογικού πλαισίου του.
- Κατανόηση συναισθημάτων – καλλιέργεια ενσυναίσθησης, συναισθηματικού λεξιλογίου κ.λπ.
- Συσχέτιση του «συναίσθηματος» του κειμένου με το «συναίσθημα» του αναγνώστη (κουκλοθέατρο, μάσκα κ.λπ.).
- Αναγνωστική εμπύχωση με σκοπό να συνδεθεί το παιδί με το κείμενο και τους/τις ήρωες/ίδες και να επιτύχει την αισθητική καλλιέργεια και την απόλαυση.

Στη συνέχεια αναφέρονται κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια ανάγνωσης/αφήγησης και επεξεργασίας αυτοτελών λογοτεχνικών έργων:

- 1)** Παρατήρηση του εξώφυλλου του βιβλίου από τους μαθητές/τις μαθήτριες και περιγραφή με σκοπό να σχηματιστούν κάποιες αδρές υποθέσεις για το περιεχόμενό του. Μπορούν μαζί με το εξώφυλλο να παρουσιαστούν και κάποια βασικά αντικείμενα που σχετίζονται με το βιβλίο και οι μαθητές/τριες να πουν πώς αυτά σχετίζονται με το βιβλίο.
- 2)** Δημιουργία άλλου τίτλου για το βιβλίο και άλλο εξώφυλλο.
- 3)** Δημιουργία νέου εξωφύλλου από τους μαθητές/τις μαθήτριες, ατομικά ή σε ομάδες, για το βιβλίο που διάβασαν.
- 4)** Εικονογράφηση των βασικών «σκηνών» του βιβλίου. Χρήση εικονοϊστορίας.
- 5)** Περιγραφή των ηρώων με εικόνες/χρώματα και ανάρτησή τους σε κάποιο χώρο στην τάξη.
- 6)** Αξιοποίηση του παιχνιδιού (π.χ. παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού) ώστε να διερευνηθεί το περιεχόμενο του βιβλίου.
- 7)** Δημιουργία μικρού βιβλίου άλμπουμ με εικόνες και αποσπάσματα από το βιβλίο που οι μαθητές/τριες διάβασαν σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό και τους άρεσαν.
- 8)** Βιωματική προσέγγιση του βιβλίου μέσα από παιχνίδια ρόλων και θεατρικό παιχνίδι.

9) Αναζήτηση και χρησιμοποίηση κατάλληλου πολυαισθητηριακού υλικού ώστε να λειτουργήσει υποστηρικτικά στη διερεύνηση του κειμένου από τους μαθητές και τις μαθήτριες.

10) Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου, πραγματοποιείται συνάντηση των μαθητών/τριών με συγγραφείς και διενεργούνται συνεντεύξεις.

11) Συνεργατική ανάγνωση με πρόσκληση κάποιων ενηλίκων ή μεγαλύτερων μαθητών για τον ρόλο του αφηγητή/αναγνώστη.

12) Επίσκεψη σε τοπική βιβλιοθήκη ή βιβλιοπωλείο.

13) Οργάνωση έκθεσης βιβλίου.

14) Προσθήκη δραστηριοτήτων με τη χρήση Augmented Reality (AR).

15) Από κοινού συγγραφή και εικονογράφηση μιας περιλήψης του βιβλίου με τη συνεργασία μαθητών/τριών του Γενικού σχολείου.

Οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο να ενέχουν παιγνιώδη χαρακτήρα και μπορούν να διακριθούν στις εξής ομάδες:

- δραστηριότητες δημιουργίας ευνοϊκού αναγνωστικού κλίματος,
- δραστηριότητες διαισθητικής γνωριμίας με τα διάφορα λογοτεχνικά είδη,
- δραστηριότητες σύνδεσης με άλλες μορφές τέχνης,
- δραστηριότητες που ενισχύουν τη συνεργασία με την οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, και τέλος
- δημιουργικές δραστηριότητες συγγραφής.

Στη συνέχεια, αναφέρονται ενδεικτικές δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στην κάθε ομάδα από τις ως άνω αναφερόμενες.

Επισημαίνεται πως οι δραστηριότητες δεν αποτελούν αυτοσκοπό. Αυτές θα πρέπει να σχεδιάζονται και να διαμορφώνονται με βάση τις ανάγκες των παιδιών και τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα, τα οποία έχουν καθοριστεί προς όφελός τους.

Δραστηριότητες δημιουργίας ευνοϊκού αναγνωστικού κλίματος
<i>Αναγνωστικοί φίλοι/φιλαράκια ανάγνωσης</i> Τα παιδιά φτιάχνουν ζευγάρια και μοιράζονται την αναγνωστική εμπειρία, διαβάζοντας το ένα στο άλλο. Ενδείκνυται και παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας ή πιο έμπειρα στην ανάγνωση να διαβάζουν σε παιδιά μικρότερης ηλικίας.
<i>Κήπος ή αίθουσα ανάγνωσης</i> Διαμορφώνεται ευχάριστος χώρος (όπου υπάρχει διαθέσιμος χώρος εντός του σχολείου ή στην αυλή) όπου τα παιδιά θα μπορούσαν να προσέρχονται για να διαβάζουν.
<i>Εβδομάδα Βιβλίου</i> Ορίζεται κάθε χρόνο μία εβδομάδα αφιερωμένη στο βιβλίο. Κατά τη διάρκειά της πραγματοποιούνται εκθέσεις βιβλίου, εικαστικά έργα των παιδιών που σχετίζονται με τα βιβλία, θεατρικά παιχνίδια, παραστάσεις κ.ά.
<i>Δημιουργία βιβλίου</i>

Τα παιδιά δημιουργούν βιβλία όλα μαζί με εικόνες και υλικά.
<p><i>Τα παιδιά δημιουργούν ήρωες/ηρωίδες</i></p> <p>Τα παιδιά με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού δημιουργούν με απτά υλικά έναν ήρωα/μια ηρωίδα του βιβλίου τον/την οποίο/α κάθε φορά που εμφανίζουμε στην τάξη, τα παιδιά σταματούν τις δραστηριότητές τους και διαβάζουν.</p>
<p><i>Ιστορίες γεύματος</i></p> <p>Κατά τη διάρκεια του γεύματος, τα παιδιά ακούν ιστορίες, είτε μικρές αυτοτελείς είτε μεγαλύτερες σε συνέχειες. Η αφήγηση των ιστοριών μπορεί να γίνεται από μεγαλύτερα παιδιά ή μέσω ηχοβιβλίων (audiobooks).</p>

Δραστηριότητες διαισθητικής γνωριμίας με λογοτεχνικά είδη
<p><i>Χαϊκού και λίμερικ</i></p> <p>Τα παιδιά με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού δημιουργούν χαϊκού και λίμερικ με αφορμή το βιβλίο που διάβασαν.</p>
<p><i>Οπτικά ποιήματα</i></p> <p>Τα παιδιά δημιουργούν οπτικά ποιήματα με αφορμή την ιστορία που διάβασαν.</p>
<p><i>Κόμικς</i></p> <p>Τα παιδιά συνεργάζονται σε ομάδες και μετατρέπουν ένα απόσπασμα του βιβλίου σε κόμικ</p>

Δραστηριότητες σύνδεσης με άλλες μορφές τέχνης
<p><i>Πορτρέτα ηρώων</i></p> <p>Τα παιδιά επιλέγουν τον αγαπημένο ήρωα ή την αγαπημένη ηρωίδα τους, ζωγραφίζουν το πορτρέτο του/της και εκθέτουν τα έργα τους στο σχολείο.</p>
<p><i>Εικαστικές κατασκευές – κολάζ</i></p> <p>Με αφορμή τα βιβλία που διάβασαν, τα παιδιά δημιουργούν κολάζ με διάφορα υλικά και εικόνες από την ιστορία.</p>
<p><i>Μικρές και Μικροί Εικονογράφοι</i></p> <p>Τα παιδιά σχεδιάζουν ένα διαφορετικό εξώφυλλο του λογοτεχνικού βιβλίου που διάβασαν ή εικονογραφούν την ιστορία με τον δικό τους τρόπο.</p>
<p><i>Στα μονοπάτια της τέχνης</i></p>

Τα παιδιά επιλέγουν έναν ήρωα ή μια ηρωίδα από τα βιβλία που διάβασαν και δημιουργούν ζωγραφιές ή κατασκευές.

Θεατρικό παιχνίδι – παγωμένη εικόνα

Τα παιδιά συνεργάζονται σε μικρές ομάδες, επιλέγουν μία σκηνή από το βιβλίο και την αναπαριστούν με τη μορφή παγωμένης εικόνας.

Μουσική επένδυση

Τα παιδιά ακούνε τραγούδια ή μουσικά κομμάτια που ταιριάζουν στο βιβλίο που διαβάζουν και συμμετέχουν με αυτοσχέδια μουσικά όργανα.

Δραστηριότητες ενίσχυσης συνεργασιών

Μυστηριώδεις αναγνώστες/τριες

Καλείται στην τάξη ένας επισκέπτης/μια επισκέπτρια (από το οικογενειακό ή ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών/τριών) και αναλαμβάνει να διαβάσει στα παιδιά μέρος του βιβλίου. Στη δράση μπορεί να συμμετέχει ο διευθυντής/η διευθύντρια, άλλοι/ες εκπαιδευτικοί, ο καθαριστής/η καθαρίστρια του σχολείου κ.ά.

Πρωινό με βιβλία

Τα παιδιά προετοιμάζουν με την οικογένειά τους φαγητά και σνακ που σχετίζονται με το βιβλίο που διαβάζουν και τα φέρνουν στην τάξη, προκειμένου να τα μοιραστούν και να απολαύσουν ένα πρωινό μαζί.

Στο σχολείο με έναν/μια συγγραφέα

Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά έναν/μια συγγραφέα λογοτεχνικού βιβλίου και να συζητήσουν μαζί του/της.

Μαζί στην τοπική βιβλιοθήκη

Τα παιδιά επισκέπτονται και γνωρίζουν την τοπική βιβλιοθήκη με σκοπό να γίνουν μέλη. Σχεδιάζουν και πραγματοποιούν δράσεις από κοινού σε συνεργασία με το σχολείο και την οικογένεια.

Δραστηριότητες Δημιουργικής Έκφρασης

Συνομιλίες ηρώων/ίδων

Χρησιμοποιούμε ήρωες από διαφορετικές ιστορίες που αναφέρονται στο ίδιο θέμα και καταγράφουμε τις φανταστικές συνομιλίες τους.

«Ντύνουμε το βιβλίο μας»

Τα παιδιά «ντύνουν» το κείμενο του βιβλίου με την κατάλληλη μουσική και την κατάλληλη εικονογράφηση.
<p><i>Το κουτί του βιβλίου</i></p> <p>Φτιάχνουμε μαζί με τα παιδιά το κουτί του βιβλίου. Μέσα σε ένα κουτί βάζουμε διάφορα αντικείμενα που σχετίζονται με το βιβλίο π.χ. μια πέτρα, ένα κομμάτι ύφασμα κ.λπ. Τα παιδιά παίρνουν ένα αντικείμενο και αφηγούνται την ιστορία του.</p>
<p><i>Μία εικόνα, χίλιες λέξεις</i></p> <p>Τα παιδιά παρατηρούν το εξώφυλλο ενός βιβλίου χωρίς τον τίτλο και προσπαθούν να υποθέσουν την ιστορία που κρύβεται πίσω από την εικόνα.</p>
<p><i>«Φορώντας τους ήρωες»</i></p> <p>Τα παιδιά φορούν ένα στοιχείο που αντιπροσωπεύει κάποιον/α από τους/τις ήρωες/ίδες (π.χ. καπέλο, παπούτσια, ομπρέλα, κ.λπ.) και τον/την αναπαριστούν.</p>

Η ολιστική προσέγγιση της ανάγνωσης αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες μπορεί να ικανοποιήσει ολόπλευρα τις ανάγκες των μαθητών/τριών (ανθρωποπλαστικός προσανατολισμός). Το αυτοτελές λογοτεχνικό κείμενο νοείται ως ένα κείμενο με αρχή, μέση και τέλος που προσφέρει ολοκληρωμένα νοήματα. Εμπλέκοντας τα παιδιά σε δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης συμβάλλουμε στην αποσαφήνιση σύνθετων νοημάτων που δεν μπορούν ενδεχομένως να γίνουν κατανοητά μόνο μέσα από την ανάγνωση και δίνουμε την ευκαιρία στα παιδιά αντίστοιχα να παρουσιάσουν νοήματα τα οποία ίσως να δυσκολεύονται να εκφράσουν μέσω των λεκτικών σημάτων.

Ψηφιακά μέσα και αναγνωστική εμπειρία

Η λογοτεχνική παραγωγή σήμερα δεν περιορίζεται μόνο στο γραπτό μέσο αλλά αποτυπώνεται προφορικά σε ηχοβιβλία (audiobooks) και σε πολυτροπικά/ πολυμεσικά είδη, όπως κινηματογραφικές ταινίες, κινούμενα σχέδια, βίντεο κ.ά. Η αναγνωστική εμπειρία μπορεί να γίνει πιο ενδιαφέρουσα για τους μαθητές και τις μαθήτριες, όταν συνοδεύεται από ψηφιακά μέσα, στα οποία έχουν πρόσβαση στην καθημερινότητά τους. Για τον λόγο αυτό τα προτεινόμενα αυτοτελή λογοτεχνικά έργα διατίθενται και σε ηχοβιβλία, έχουν μεταφερθεί στην κινηματογραφική οθόνη ή στη θεατρική σκηνή. Μπορούν, επομένως, να αξιοποιηθούν στην ψηφιακή τους μορφή, ώστε να εμπλουτίσουν την ψυχαγωγική ανάγνωση και να προσφέρουν ερεθίσματα και στηρίγματα. Επισημαίνεται πως σε ηχητική μορφή διατίθενται όλα τα βιβλία εκτός από το λογοτεχνικό βιβλίο με τίτλο «Μέγας Αλέξανδρος» που απευθύνεται σε μαθητές/τριες Δ' Δημοτικού και το «Ζητείται Ελπίς» που απευθύνεται σε μαθητές/τριες Γ' Γυμνασίου.

Την ίδια στιγμή, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν μαζί με τους/τις εκπαιδευτικούς εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης, για να βρουν εναλλακτικούς τίτλους, εξώφυλλα ή διαφορετική εικονογράφηση για τα βιβλία που διαβάζουν, για να

αντικαταστήσουν τους ήρωες και τις ηρωίδες. Επίσης, μπορούν να χρησιμοποιήσουν λογισμικά εικονογράφησης για να διαμορφώσουν τις δικές τους εικόνες.

Ενδεικτικό παράδειγμα αξιοποίησης αυτοτελούς λογοτεχνικού βιβλίου «Η μαύρη καλλονή»

Η ενδεικτική διδακτική πρόταση αφορά το βιβλίο της Άννας Σιούελ «Η μαύρη καλλονή» και απευθύνεται σε μαθητές/ μαθήτριες στο γνωστικό επίπεδο της Ε΄ δημοτικού.

Επιμέρους στόχοι της διδακτικής πρότασης είναι: α) η ανάγνωση βιβλίου μέσα στην τάξη, β) η ανάπτυξη ενσυναίσθησης, γ) η εναλλακτική έκφραση του συναισθήματος, δ) η ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων για τα ζώα, ε) η σύνδεση με τις διάφορες μορφές τέχνης και στ) η συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας.

Η διδακτική πρόταση εστιάζει στη συνεργατική μέθοδο και αξιοποιεί τη βιωματική μέθοδο, ενισχύοντας την αυτοέκφραση και τη διαισθητική ανακάλυψη. Ταυτόχρονα, είναι διαθεματική και διατρέχει και άλλα μαθήματα, όπως είναι η Γεωγραφία, η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, η Θεατρική Αγωγή, τα Εικαστικά, η Μουσική κ.ά. Παράλληλα, υλοποιείται με δραστηριότητες που προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, ενέχουν παιγνιώδη χαρακτήρα, εξάπτουν τη φαντασία και δημιουργούν ένα κατάλληλο πλαίσιο για την καλλιέργεια της θετικής στάσης του παιδιού για το βιβλίο.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες οργανώνονται στα τρία στάδια: 1) πριν την ανάγνωση, 2) κατά την ανάγνωση και γ) μετά την ανάγνωση. Οι δραστηριότητες που προτείνονται, ενδεικτικά, δε συνδέονται αποκλειστικά με μία αναγνωστική φάση αλλά μπορούν να πραγματοποιηθούν σε όποια από αυτές ανάλογα με τις ανάγκες. Ο βαθμός και ο τρόπος εμπλοκής του/της εκπαιδευτικού στις παρακάτω δραστηριότητες καθορίζεται από τις ανάγκες των μαθητών/τριών.

Πριν την ανάγνωση/αφήγηση

1. Προβολή σχετικής ταινίας (π.χ. <https://tinyurl.com/2f4saav8>).
2. «Ανακαλύπτω το βιβλίο με τις αισθήσεις»: Παρουσίαση αντικειμένων που σχετίζονται με το θέμα του βιβλίου (π.χ., υλικά, μυρωδιές, ήχοι) ή/και χρήση αφής για να εξερευνήσουν αντικείμενα ή υλικά που συνδέονται με την ιστορία.
3. «Διαδραστική εισαγωγή στην ιστορία» στην περίπτωση που το βιβλίο παρουσιάζεται σταδιακά. Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει σύντομες σκηνές της ιστορίας μέσα από παντομίμα ή κούκλες προκειμένου να κάνει τη σύνδεση με την ενότητα που έχει προηγηθεί.
4. «Μαγικός Σάκος»: Ένας σάκος γεμάτος με αντικείμενα που συνδέονται με το βιβλίο. Τα παιδιά βάζουν το χέρι τους μέσα και προσπαθούν να μαντέψουν τι θα διαβάσουν.
5. Οπτικό Πρόγραμμα: Δημιουργούμε έναν πίνακα με εικόνες που δείχνουν τη σειρά των δραστηριοτήτων που θα υλοποιηθούν ή χρησιμοποιούμε κοινωνικές ιστορίες για να εισάγουμε το θέμα των αλόγων και της καλής συμπεριφοράς απέναντί τους.
6. Ήχοι και Εικόνες Αλόγου: Παρουσιάζουμε βίντεο ή ηχητικά εφέ (καλπασμός, χλιμίντρισμα) για να συνδέσουν τα παιδιά τον ήχο με το θέμα του βιβλίου.
7. Κουκλοθέατρο για την εισαγωγή στην ιστορία: Χρησιμοποιούμε απλές κούκλες ή φιγούρες για να παρουσιάσουμε τον ήρωα (τη Μαύρη Καλλονή).
8. Απτικό Ταξίδι: Προσφέρουμε αντικείμενα αφής που σχετίζονται με το άλογο (λούτρινο αλογάκι με χαιτή, μαλακό ύφασμα, σκληρό πλαστικό για τα πέταλα).

9. Αρωματοθεραπεία: Χρησιμοποιούμε αρώματα που παραπέμπουν σε στάβλο ή σε στοιχεία που συνδέονται με το βιβλίο για αισθητηριακή ευαισθητοποίηση.

Κατά την ανάγνωση/αφήγηση

1. Πριν ξεκινήσουμε την ανάγνωση θέτουμε ερωτήματα σχετικά με τη μορφή του βιβλίου, την εικονογράφηση, τα στοιχεία της ταυτότητάς του (συγγραφέας, εικονογράφος, τίτλος, όνομα εκδοτικού οίκου, κ.τ.λ.) και το περιεχόμενο. Μπορούμε να δημιουργήσουμε και άλλους τίτλους.
2. Παρατήρηση του εξώφυλλου του βιβλίου από τους μαθητές/τις μαθήτριες, διατύπωση υποθέσεων για το περιεχόμενό του και επαλήθευση ή όχι των προβλέψεών τους κατά την ανάγνωση.
3. Τα παιδιά γνωρίζουν τον ήρωα/Μαύρη Καλλονή, τα χαρακτηριστικά του, τα συναισθήματά του, αναγνωρίζουν κοινά στοιχεία και κάνουν συνδέσεις με τη δική τους καθημερινότητα με την διαμεσολάβηση του/της εκπαιδευτικού. Ενδεικτικά: Τι χρώμα έχει το τρίχωμα του αλόγου; Τα δικά σου μαλλιά τι χρώμα έχουν; Τι αρέσει στην Μαύρη Καλλονή; Εσένα τι σου αρέσει; Πώς λέτε να ένιωθε, όταν..... Εσύ πως νιώθεις, όταν... (αναφερόμαστε σε αντίστοιχη περίπτωση από τη ζωή του παιδιού).
4. Διαδραστική αφήγηση: Κατά την ανάγνωση χρησιμοποιούμε αντικείμενα αφής (π.χ. πέταλο, σχοινί) για να αγγίζουν και να συνδέουν τις λέξεις με υφές και μιμούμαστε ήχους.
5. Το κείμενο αποδίδεται στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα στην περίπτωση μαθητών/τριών με κώφωση.
6. Ρόλοι και Κινήσεις: Τα παιδιά παίρνουν ρόλους και εκφράζουν συναισθήματα όπως η χαρά ή ο φόβος του αλόγου μέσα από εκφράσεις προσώπου ή παντομίμα. Μπορούν, για παράδειγμα να κινηθούν σαν το άλογο (π.χ. να κάνουν καλπασμούς επί τόπου).
7. Συμβολική Ανάγνωση: Αντί για εκτενή ανάγνωση, προτείνεται η χρήση εικόνων ή εικονογραφημένου λεξιλογίου αξιοποιώντας συνδυαστικά και εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας, όπως το Σύστημα Επικοινωνίας με Ανταλλαγή Εικόνων (Picture exchange communication system -PECS).
8. Συζήτηση σχετικά με το περιεχόμενο του βίντεο με απλές ερωτήσεις.
9. Παύση και Επιλογή: Ο/Η εκπαιδευτικός σταματά την αφήγηση και δίνει δύο επιλογές ("Τι νομίζεις ότι θα συμβεί; Το άλογο θα τρέξει ή θα σταματήσει;"). Τα παιδιά απαντούν με λέξεις, εικόνες ή κίνηση.
10. Αγγίζω και Βιώνω: Κάθε φορά που το άλογο βιώνει κάτι (π.χ. κρύο, άνεμος), οι μαθητές/τριες αισθάνονται αντίστοιχα (π.χ. αεράκι από ανεμιστήρα, υγρό πανί για βροχή).
11. Κινούμαστε σαν άλογα: Τα παιδιά μιμούνται τις κινήσεις του αλόγου (καλπασμός, περπάτημα, σταμάτημα).
12. Εικονογραφημένο βιβλίο: Χρησιμοποιούνται κάρτες με εικόνες από σκηνές του βιβλίου. Τα παιδιά δείχνουν ποια σκηνή νομίζουν ότι ταιριάζει με το σημείο της αφήγησης.
13. Η αφήγηση γίνεται απτική (ειδικότερα για τυφλούς μαθητές/τριες). Κάθε φορά που γίνεται αλλαγή στη ζωή του αλόγου, το παιδί αγγίζει διαφορετικά υλικά.
14. Δονήσεις και Ήχοι: Επιχειρείται σύνδεση ήχων και δονήσεων με την αφήγηση (χτύπημα στο θρανίο για τα βήματα του αλόγου).

Μετά την ανάγνωση/αφήγηση

1. Το βιβλίο σε «κόμικ»: Τα παιδιά φτιάχνουν ένα κόμικ με απλές εικόνες για την ιστορία.

2. Κοινωνική Ιστορία: Δημιουργείται μια ιστορία βασισμένη στο βιβλίο, που δείχνει πώς πρέπει να φερόμαστε στα ζώα. Η ιστορία, θα είναι χρήσιμο, να έχει τα δομικά χαρακτηριστικά της Κοινωνικής Ιστορίας.
3. Δημιουργούμε το δικό μας άλογο: Τα παιδιά φτιάχνουν μια χειροτεχνία με ένα άλογο από χαρτόνι ή πηλό.
4. Διαδραστική Θεατρική Παράσταση: Με απλές στολές, τα παιδιά αναπαριστούν σκηνές του βιβλίου. Φτιάχνουν αφίσες και προσκλήσεις για να καλέσουν γονείς και να παρουσιάσουν την ιστορία ή την έκθεση που έχουν ετοιμάσει.
5. Κατασκευή σελιδοδεικτών με εικόνες από το βιβλίο.
6. Καρέκλα εξομολόγησης (Hot seating): Ένας μαθητής/μία μαθήτρια αναλαμβάνει το ρόλο ενός χαρακτήρα (π.χ. Μαύρη Καλλονή, Τζίντζερ, Μέρυλεγκς ή κάποιον άνθρωπο, όπως ο Τζον Μάνλι). Οι υπόλοιποι/ες μαθητές/τριες του/της κάνουν ερωτήσεις, και εκείνος/η απαντά σαν να είναι ο χαρακτήρας.
7. Παγωμένη εικόνα (Tableau): Οι μαθητές/τριες σε ομάδες δημιουργούν "παγωμένες" σκηνές που αναπαριστούν μια σημαντική εικόνα από το βιβλίο που τους έκανε εντύπωση ή τους άγγιξε συναισθηματικά. Ο/Η εκπαιδευτικός περνώντας, αγγίζει έναν/μία μαθητή/τρια στον ώμο, και ζωντανεύει η εικόνα της ομάδας.
8. Ηχοτόπιο της Μαύρης Καλλονής: Χρήση μουσικής και ήχων (καλπασμός, φύση) για την αναπαράσταση της ιστορίας.
9. Δημιουργία ενός μικρού τραγουδιού ή ποιήματος για το βιβλίο.
10. Ζωγραφίζοντας με Υλικά: Αντί για συμβατική ζωγραφική, αξιοποιείται το κολλάζ από διαφορετικές υφές.
11. Αφήγηση της ιστορίας με ήχους και υλικά ή αντικείμενα.
12. Δημιουργία διαδραστικού εξώφυλλου χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες.
13. Οι μαθητές/τριες δημιουργούν ένα απτικό εξώφυλλο με πλαστελίνη, υφάσματα ή χαρτόνι αφής.
14. Διαφορετικά παιδιά ή ανά ομάδες αφηγούνται με τη σειρά διαφορετικές σκηνές από την αρχή μέχρι το τέλος όλη την ιστορία.
15. Τα παιδιά σε ομάδες δημιουργούν το βιβλίο με το δικό τους στυλ και εμπλουτίζουν τη βιβλιοθήκη ή τη γωνιά της φιλιανγνωσίας, ώστε να το ξαναδιαβάσουν.
16. Ο/Η εμπειρότερος/η αναγνώστης/τρια διαβάζει το βιβλίο σε συμμαθητή/τρια που δυσκολεύεται.
17. Σε συνεργασία με τους γονείς μπορεί να συνεχίζεται η ανάγνωση του βιβλίου στο σπίτι.
18. Τα παιδιά ενός τμήματος μπορούν να παρουσιάσουν το βιβλίο σε άλλο τμήμα ή τάξη.
19. Δημιουργία μικρού βιβλίου/άλμπουμ με αποσπάσματα από το βιβλίο που άρεσαν στους/στις μαθητές/τριες ή τους/τις άγγιξαν συναισθηματικά κι αξιακά. Χρήση γραφικών οργανωτών.
20. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να φανταστούν ένα διαφορετικό τέλος και να το ζωγραφίσουν ή να το δραματοποιήσουν.
21. Τα παιδιά φέρνουν σχετικά βιβλία από το σπίτι και τοποθετούνται στη γωνιά για ανάγνωση στο σχολείο.
22. Πραγματοποίηση επίσκεψης στον ιππικό όμιλο της περιοχής ή σε φάρμα με άλογα (αν υπάρχουν).
23. Ενημέρωση των γονέων για την αξιοποίηση της θεραπευτικής ιππασίας.

24. Επίσκεψη στον Δήμαρχο για την παράδοση γράμματος που έχουν γράψει τα παιδιά με μηνύματα για την προστασία των ζώων.

Σημειώσεις:

1) Τα βιβλία που ενσωματώνονται στο πρόγραμμα για τη φιλιανγνωσία βρίσκονται σε ψηφιακή μορφή και μπορείτε να τα μεταφορτώσετε από την επίσημη ιστοσελίδα του ΙΕΠ για το λογοτεχνικό βιβλίο <https://www.iep.edu.gr/logotechniko-vivlio/>. Επιπλέον, η πρωτοβουλία αυτή ενισχύεται και από την ψηφιακή πλατφόρμα eVivlio (<https://evivlio.gov.gr/>), η οποία προσφέρει εφαρμογή για κινητές ψηφιακές συσκευές και δίνει ηχητική πρόσβαση στα βιβλία, αναγνωσμένα από κορυφαίους ηθοποιούς, προσφέροντας μια νέα διάσταση στην ανάγνωση και ενισχύοντας την αναγνωστική απόλαυση για τους/τις μαθητές/τριες. Για τα 2 βιβλία που ενσωματώνονται στο πρόγραμμα και δεν περιλαμβάνονται στο eVivlio, όπως προαναφέρθηκε, παραχωρήθηκε άδεια χρήσης σε έντυπη μορφή από τον εκδοτικό οίκο.

2) Ειδικότερα, για το σχολικό έτος 2025-2026, στο πλαίσιο του συνολικού σχεδιασμού του γλωσσικού μαθήματος στις ΣΜΕΑΕ, στο οποίο εντάσσεται η λογοτεχνία, οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να επεξεργαστούν και να αξιοποιήσουν το αυτοτελές λογοτεχνικό έργο, χρειάζεται να μεριμνήσουν για τον αναγκαίο σχεδιασμό και την πραγματοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών, με βάση τη διαφοροποιημένη προσέγγιση καθώς και τον χρονοπρογραμματισμό, ώστε να επιτευχθεί το βέλτιστο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα, από την εισαγωγή αυτής της σημαντικής καινοτομίας.

Για την υποστήριξη του έργου των εκπαιδευτικών, σε ό,τι αφορά τις προσαρμογές που χρειάζεται να γίνουν, προτείνεται να αξιοποιηθεί το επιμορφωτικό υλικό που έχει αναπτυχθεί από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και είναι διαθέσιμο στον ιστότοπό του. Για την πρόσβαση στο υποστηρικτικό υλικό παρατίθενται οι σύνδεσμοι <https://www.iep.edu.gr/logotechniko-vivlio/> και <https://shorturl.at/3aHRx>.